

CHRON

EU v éře amerického
imperialismu

16



Novodobý odpadní
kolonialismus

11

Jak poznávat
svět



4

8



120 let srdeční
záležitosti

A je ten převrat s námi
v místnosti, pane
premiére?



12

Jazyk v zajetí
algoritmů



17



6

Praha plná jeřábů

Dějepis v době, kdy
vznikají nové světy

10



3 roky války
na Ukrajině

14

Program

5. Workshopu



08.30 Registrace

09.30 Zahájení V. přípravného setkání (aula 100)

- **Prokop Válek**, zástupce hlavní koordinátorky
- **Jindřich Bluma**, organizační koordinátor

09.55 Debata s ministrem pro evropské záležitosti

Martinem Dvořákem (aula 100)

10.40 Dopolodní semináře

- **Jolana Humpálová** (místnost 101):
Migrační politika EU v praxi
- **Šárka Tesařová** (místnost 103):
Role NATO a EU v oblasti bezpečnosti a obrany
- **Pavel Gruber** (místnost 220):
Ohlédnutí za třemi lety ruské invaze na Ukrajinu
- **Diyora Rafieva** (EN, místnost 304):
Cultural Heritage of Central Asia
- **Přepište dějiny** (místnost 319):
Historické události v politické argumentaci
- **Lucie Hofmanová** (místnost 346):
Krizový management a policy making
- **Jozef Bátora** (SK, místnost 347):
Prežije medzinárodné liberálne usporiadanie?
- **Jan Kubiček** (místnost 412):
Vyjednávání prakticky: základní typy a trénink

pro přihlášené 214
09.55-12.00
MINISIMULACE

13.00
Odpolední
program

ILO	101
HRC	103
NATO	120
G20	220
DISEC	303
UNSC	304
UNEA	319
WHO	346
EU	347

12.00 Obědová pauza

MONIKA JEŘÁBKOVÁ

ŠÉFREDAKTORKA

4

Rozhovor

Jak (studentsky) poznávat svět

6

Kultura

Praha plná jeřábů

8

Matějova rubrika

120 let srdeční záležitosti

10

SCIO

Dějepis v době, kdy vznikají nové světy

11

Zahraniční politika

Novodobý odpadní kolonialismus

12

Slovenské okénko

A je ten převrat s námi v místnosti, pane premiére?

14

Co na to AMO?

Ukrajina 3 roky poté

16

Stálé téma

O EU v éře amerického imperialismu

17

Volné téma

Jazyk v zajetí algoritmů

19

Křížovka

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

poslední měsíce ve stínu rychlého světového dění utekly jako voda (a to i přes nekonečný led) a já vás naposledy vítám na sobotním workshopu v prostorách Právnické fakulty. Vzpomínám na to, jak jsem vás na podzim vítala poprvé – jak už to tak bývá, za tu dobu se změnila spousta věcí. Některé méně překvapivé až očekávatelné, jiné by mě tehdy ani nenapadly. No a věřím, že nemalá část z vás to má podobně. Ať už se ale váš život posunul jakýmkoliv směrem, doufám, že vaše účast na Summitu v tom třeba taky hrála roli (a snad teda spíš pozitivní).

Přestože se ještě neloučíme úplně a brzdy se potkáme znovu na závěrečné konferenci, loučíme se minimálně s tímto workshopovým prostředím. Doufám, že vám luštění křížovek zpříjemnilo poslouchání projevů či přednášek, nebo že jste dokonce přečetli pár článků a že vám třeba zpříjemnily cestu domů. Taky doufám, že tohle úvodní slovo nečte o moc méně lidí, než to první a že vás s námi těch pár uplynulých měsíců bavilo. Zároveň bych chtěla poděkovat všem, kteří si našli chvílku a nechali nám ve zpětné vazbě pár hezkých slov, nebo za námi dokonce přišli osobně. Dovolím si za celou redakci říct, že to pro nás opravdu moc znamená.

Samozřejmě také všem přeji co nejlépe prožitý den, ať vás baví dopolední i odpolední části programu a ať máte obecně co nejhezčí víkend. V souvislosti s tím ale nedokážu nepřipomenout velmi smutné výročí, které nás čeká hned v pondělí a kterému by se obzvláště v posledních dnech mělo věnovat co nejvíce pozornosti, což je to minimum, které můžeme z našich pozic udělat – pojďme si připomenout, že za svobodu je důležité bojovat neustále a budme v myšlenkách s těmi, kteří bojují třetím rokem i za tu naši.

Jak (studentsky) poznávat svět

VÍT ŠEFL

ROZHOVOR

Patricie Vanická je nejen předsedkyní orgánu UNEA na Pražském studentském summitu, ale také má vášně pro cestování. Povídali jsme si spolu o jejím pobytu v Gruzii, o turistice v nesvobodných zemích a o různých užitečných tipech pro aspirující světooběžníky.

Dělám s tebou rozhovor online, protože jsi v době rozhovoru Gruzii. Co tě do této země táhlo?

Úplnou náhodou jsem se sem dostala už minulý rok a hned jsem si to tu zamilovala. Půjčili jsme si na den auto a dojeli do horského střediska v Gudauri, kam jsme se letos s kamarádkou rozhodly vrátit na lyže. Lidé jsou tu pohostinní, a když se s nimi aspoň trochu znáte, prakticky si vás adoptují a představí i zbytku rodiny. Samozřejmě tady taky královsky dobře vaří.

Vidíš v zemi za ten necelý rok rozdíl? Byla jsi se podívat na prodemokratických protestech?

Na jaře jsem na protestech byla a nebála jsem se. Nebylo to na většině míst tak dramatické, jak to média vykreslovala. Vlastně díky téhle skutečnosti a tomu, že v zemi mám přátele, jsem se nebála teď jít znovu. Hodně se to změnilo a bezpečnostní složky se snaží více zasraňovat. Protestů se stále účastní obrovské množství lidí, ale viděla jsem i brutální násilí ze strany policie. Všude po Tbilisi potkáváte neoznačené dodávky plné ozbrojenců. Zároveň už se tolik nezatýká, policie místo toho začala vydávat vysoké pokuty. Pokud se člověk vyloženě nesnaží dostat do problémů, nic se mu jako turistovi nestane. Pro všechny ty lidi na protestech mám ohromný respekt.

Jaký je tvůj celkový pohled na turismus v nesvobodných zemích?

Začala bych tím, že jsem v extrémně nesvobodné zemi ještě nebyla a třeba do Afghánistánu bych ani nejela. Na druhou stranu chápu, proč do těchto zemí lidé jezdí. Je to svět nedotčený turismem a kultura bývá naprosto odlišná. Já osobně bych se bála, že cokoliv, co v takové zemi udělám, nějak podpoří tamní režim. Zároveň nejde na tyto země kompletně zanevřít. Proto třeba v Gruzii chodím co nejvíce do podniků s vyvěšenou vlajkou EU, abych pomohla těm, se kterými sdílím ideologické hodnoty. Překážky vidím hlavně v systému, ne v lidech.

Cestování může být velmi drahá záležitost. Máš ně-

jaké tipy pro lidi našeho věku, jak ušetřit?

Pro nás mladé je teď na cestování perfektní doba. Jasná odpověď jsou hostely, se kterými mám jediné dobré zkušenosti a osobně velmi doporučuji pro dělání nových přátel na cestách. Ještě více se dá ušetřit pomocí aplikace CouchSurfing, kde platíte jen malý měsíční poplatek a pak bydlíte u někoho zadarmo „na gauči“. Překvapivě dobrý je i Facebook s různými cestovatelskými skupinami a za zmínku stojí platformy na „house sitting“, v rámci něhož jedete pohlídat někomu dům a máte tak luxusní ubytování. Jinak se vyplatí si číst před odjezdem různé blogy, během cesty stopovat, nechodit třikrát denně do restaurace a tak dále. Záleží jen na tom, jak má člověk nastavené hranice.

Pokud vám něco není příjemné, umět si říct ne je klíčová dovednost.

Jaké máš ty hranice v rámci CouchSurfingu? Jak si vybíráš lidi, u kterých víš, že je v pořádku přespat?

Když cestujete sami, je samozřejmě velký rozdíl, jestli jste muž nebo žena. Logicky se snažím přespávat u žen, ale pokud to ale není možné, vždy si vybírám ta místa, která mají od žen dobré recenze. Důležité je hlavně si umět říct ne, když vám něco není příjemné.

Zní to všechno velmi dobrodružně, ale co dělat v případě, že jsem na střední škole a rodiče mě ještě nechtějí pustit samotného?

Na to jsou ideální programy Erasmus+ sponzorované Evropskou unií, v rámci nichž můžete vyjet na týden třeba do Litvy nebo do Španělska. Máte hrazenou cestu, ubytování i jídlo. Rodiče často slyší na to, že je tam vždy nějaký vzdělávací program, ale zbyde vám i dost volného času na cestování po okolí. Upřímně se taky vyplatí tyto pobyty hledat na Facebooku, často se skupiny jmenují na způsob „Youth projects Czech Republic“. Dobré osobní zkušenosti mám s Evropským centrem mládeže Břeclav, kde mají všechno přehledně vypsáno na stránkách a komunikace s nimi probíhá hladce.



Můžeš mi povědět něco o tvých zkušenostech s dobrovolnictvím? Kam se můžu obrátit?

Už jsem byla dobrovolnicí několikrát, protože z mého pohledu je to ideální způsob cestování. Není to o tom jen rychle projet novou zemi, ale opravdu jste déle na určitém místě, které dobře poznáte a zároveň něco po sobě zanecháte. Často si musíte platit dopravu, ale ubytování a jídlo bývá zdarma a na oplátku každý den několik hodin pracujete. V osmnácti jsem přes platformu Workaway pomáhala rodině opravovat zámeček ve francouzských Pyrenejích a poslední léto jsem byla na několik měsíců v eko komunitě v Řecku přes Evropský sbor solidarity. Ten se liší v tom, že vám je proplacena cesta a na den dostanete i pár eur kapesného. Za zmínku stojí třeba i organizace WWOOF a Worldpackers. Na těchto projektech se poznáte s podobně nastavenými lidmi a pravděpodobně si velmi dobře sednete. Je potřeba si dávat pozor na to, aby vám tyto zkušenosti také něco vracely. Člověk se nesmí úplně strhat na věcech, které ho nebaví nebo mu nedávají smysl.

Teď trochu filozofická otázka – myslíš si, že je dobré mít po cestě kam se vrátet?

Znám lidi, pro které je cestování útekem od vlastních problémů. Pro mě je ale důležité mít se kam vrátit. Je to klišé, ale čím víc člověk cestuje, tím víc si uvědomuje, jak hezky se vlastně u nás máme. V určitých aspek-

tech je to jinde lepší, ale celkově se mi zdá, že v Česku se nám oproti zemím na východě i na západě žije moc dobře. Cestování je dobré pro poznávání jiných lidí a inspiraci z rozmanitých kultur, tohle je podle mě také jeho přínos.

Zní to, že jsi už byla všude, ale jaká je teď tvá vysněná destinace?

Dlouho v hlavě mám Indonésii, kterou vlastně také nemůžeme považovat za demokracii v tom našem západním smyslu slova. Láká mě na ní její kultura, která se ještě na každém ostrově liší třeba i s náboženstvím. Chtěla bych ty ostrovy delší dobu prozkoumávat a mít možnost je porovnat. Zároveň se také ohromně těším na Nový Zéland a jeho přírodu – tam se podívám příští rok v rámci meziuniverzitní dohody, kterou má s tamní školou Karlova univerzita.

Děkuji ti za rozhovor! Máš nějaké konečné poselství pro budoucí cestovatele?

Pokud jste na střední škole, opravdu doporučuji začít s programem Erasmus+, který opravdu není jen pro školní třídy, ale i pro jednotlivce. Lidé na něm už často cestují, vy od nich můžete načerpat další inspiraci a potom už to jde úplně samo. Budete mít kamarády po celém světě, budete za nimi moct jezdit a objevovat země očima místních. Nic lepšího podle mě není. ●

Praha plná jeřábů

ADÉLA BEJČKOVÁ

KULTURA

V příštích letech Prahu čekají desítky nových staveb – od diskutovaných ambiciózních projektů, jako jsou přestavba hlavního nádraží a Vltavská filharmonie, po nové bytové domy a sídliště. Jaké změny nás v hlavním městě čekají a které novostavby už dnes můžeme obdivovat?

Neprve je důležité si uvědomit, že celý proces výstavby je složitý a zdlouhavý. Od prvních studií a návrhů, přes získávání povolení až po samotnou realizaci může uplynout několik jednotek až desítek let. A pokud se teď díváme na studie a plány, je možné, že se během tohoto procesu projekty méně či více změní – ať už kvůli legislativním požadavkům, technickým úpravám nebo změnám ve financování. Proto i u těch nejznámějších projektů platí, že to, co se nakonec postaví, nemusí být přesně to, co jsme viděli na začátku na papíře. V tomto článku vám představím několik vybraných staveb, které považuji za zajímavé.

Držme se nad vodou – mostů přes Vltavu je na území Prahy celkem 27. Ne všechny nás ale dovedou na druhý břeh; devět z nich totiž slouží pouze jako lávky nebo mostky k pražským ostrovům. A jelikož mají dámy přednost, začneme v Holešovicích, nebo radši v Karlíně? Právě tyto dvě městské části spolu se štvanickým ostrovem totiž spojuje HolKa, jak se říká nové **Štvanické lávce** z dílny architektů Petra Teje, Marka Blanka a Jana Mourka. Pěšky nebo na kole po ní můžeme překonat řeku od července roku 2023. Konstrukce se skládá z jednotlivých dílů z vysokopevnostního betonu a je podepřena pěti pilíři s rozpětím až 60 metrů. Součástí lávky je i zvedací konstrukce sloužící k ochraně mostu při povodních, na karlínském břehu ocelový kloub a na holešovickém zdvihací píst, který dokáže v případě povodní most v tomto místě vyzvednout o 3,2 m. Lávku zdobí bronzové zábradlí, na jehož koncích najdeme podobizny zvířat. Na Štvanici to jsou zajáci, odkaz na zaječí hony, směrem na Holešovice hlavy býků, připomínající pražská jatka a směrem na Karlín hlavy koní, odkazující na válečnou historii pražské Invalidovny. Autorem madla a sochařských prvků je sochař Aleš Hvizdal.

Dvorecký most překlene Vltavu mezi zlíchovským a podolským nábřežím a spojí tak městské části Podolí a Smíchov. Sloužit má jako pěší, cyklistický, ale také tramvajový most. Kromě samotné dopravní funkce bude nabízet i veřejný prostor na obou březích Vltavy. Na podolské straně vznikne kulturně-rekreační zázemí v podobě lezecké stěny, skateparku a amfite-

átru. Na Smíchově vznikne park ozvláštněný netradičně řešeným pouličním osvětlením od výtvarníka Kryštofa Kintery. Autory vítězného návrhu jsou architekti ze studia ATELIER 6 a TUBES, kteří v soutěži porazili i španělského architekta Santiaga Calatravu – ten postavil například World Trade Center Transportation Hub v New Yorku stojící na místě, kde stávala původní budova Světového obchodního centra zničená při útocích 11. září 2001. Návrh odkazuje na tradici pražských obloukových mostů a kubismus, který můžeme nalézt například na nedalekých kubistických vilkách pod Vyšehradem. Konstrukčně se jedná o šestipólový trémový most z předpjatého železobetonu s délkou nosné konstrukce 331,6 metru. Dvorecký most ale není zdaleka jediná realizace, která na Smíchově vyroste.

Mezi dvěma stanicemi metra Anděl – Na Knížecí a Smíchovské nádraží právě vzniká nová moderní městská čtvrť **Smíchov City**. Na její podobě se budou podílet týmy architektů od nás i ze světa, čtvrť má totiž zachovávat tradiční blokovou strukturu, tvořenou jednotlivými domy od různých autorů. První domy již stojí, ale po dokončení má Smíchov City nabídnout byty pro tisíce obyvatel. Součástí návrhu jsou také komerční budovy, park, škola, lávka přes koleje vedoucí na nově rekonstruované Smíchovské nádraží a bulvár s pěší zónou lemovaný aktivním parterem – tedy přízemím budov využívaným pro obchod a služby.

Terminál Smíchov představuje novou podobu smíchovského nádraží, které má být moderním dopravním uzlem propojujícím různé druhy dopravy. Cílem je usnadnit přestup mezi autobusy, vlaky, metrem, MHD a parkovištěm. Autobusová část překlene železnici a dojde k přesunu dálkových a příměstských autobusů z ulice Na Knížecí, kde následně vznikne nové náměstí. Prostor před nádražím bude osázen stromy a změni se také uspořádání zastávek hromadné dopravy. Budova z 50. let zůstane zachována a bude doplněna novými obchodními prostory a zázemím pro cestující. Celý areál, včetně obytné čtvrti, veřejného prostoru a terminálu, vzniká postupně po etapách. Dokončení se očekává v letech 2032 až 2037. A my se tak můžeme

těšit na výraznou proměnu oproti špinavému a nepřehlednému Smícháči, který známe dnes a kam se v noci radši sami nevydáme.

Změny ale čekají i další velká pražská nádraží. Rekonstrukce odbavovací haly a revitalizace veřejného prostoru čeká hlavní nádraží v projektu **Nový Hlavák**. Soutěž vyhrálo dánské studio Henning Larsen Architects se svou studií Šťastný Havák. Vizí Šťastného Hlaváku je připravit veřejný prostor tak, aby byl komfortním místem pro obyvatele i cestující. Dominantou návrhu je dřevěná střešní konstrukce přinášející propojení prostoru Vrchlického sadů, nové odbavovací haly a plánované tramvajové zastávky. Právě dřevěná konstrukce byla předmětem kritiky za narušení výhledu na historickou, secesní Fantovu budovu i za svůj netradiční, podle některých neevropský, vzhled. Součástí řešení je i přeměna parku, dnes nechvalně známého Sherwoodu, a nová trasa tramvaje, která povede od Státní opery přes magistrálu přímo před nynější odbavovací halu. Projekt má být zahájen v roce 2028, dokončen za tři roky a stát má asi dvě miliardy korun.

Také **Masarykovo nádraží** a jeho okolí čeká v nejbližších letech velká proměna. Mělo by se stát nejen důležitým pražským dopravním uzlem s napojením na letiště, k dosavadním sedmi kolejím přibudou další dvě.

Součástí přestavby bude také nový vestibul a odpočinková plocha. Nejvýraznější změnou oproti nynějšímu stavu bude nová platforma, která překlene celé kolejiště. Lidem umožní přejít z Florence do Hybernské ulice a z Masarykova na hlavní nádraží. Vznikne zde rovněž nový prostor pro cestující čekající na vlak, ze kterého bude možné projít k jednotlivým nástupištím.

Vltavská filharmonie v podání dánského architektonického studia Bjarke Ingels Group (BIG) nebude jen novým koncertním sálem, ale také živým a otevřeným hudebním centrem pro všechny návštěvníky. Stane se sídlem hned dvou českých orchestů, Symfonického orchestru hlavního města Prahy a České filharmonie. Doplní tak historické sály Rudolfiny a Obecního domu, které už dnes nevyhovují potřebám filharmonie. Její součástí budou prostory pro výuku hudby a kurzy pro veřejnost, hudební oddělení Městské knihovny, kavárna a střešní restaurace. Střecha se stane součástí veřejného prostoru díky její stupňovité formě, která umožní výstup až na její vrchol, a to bez nutnosti vstupu do budovy, každý si tak bude moci vychutnat jedinečný panoramatický výhled na Prahu. Nyní je filharmonie v etapě shánění potřebné dokumentace, se zahájením stavebních prací se počítá v roce 2027, od té doby by nový koncertní sál měl být dokončen za pět let, tedy v roce 2032.



120 let srdeční záležitosti

MATĚJ KOŠAŘ

MATĚJOVA RUBRIKA

Má srdeční záležitost slaví letos 120 let. Ryze český sport, o kterém mnoho lidí ani neví, že existuje, letos oslaví další jubileum. Mnozí však v 90. letech minulého století tvrdili, že se národní házená nedožije ani stovky. Je dobře, že se jejich pesimistické představy, založené ale na faktech, nenaplnily. A proto stále můžeme hrát ten pro některé podivný sport, který je starší než jeho mezinárodní sestra.

Vrhaná s přenášením

V roce 1890 vydal ministr kultu a vyučování Paul Gautsch Výnos č. 19097, který nařizoval věnovat se ve školách také výuce tělocviku. Tím se otevřel prostor pro mnoho her. Není proto náhodou, že u zrodu národní házené, tenkrát nazvané vrhaná s přenášením, stáli tři učitelé tělocviku, Václav Karas, Josef Klenka a Antonín Křištof.

Učitel smíchovské reálky Karas popsal hru (tehdy ještě vrhanou s přenášením) v časopise *Výchova tělesná* v červnu roku 1905. Hřiště rozdělil na čtyři čtvrtiny a každé družstvo mělo devět hráčů, kteří nesměli opouštět své čtvrtiny. Josef Klenka, náčelník České obce sokolské, byl dalším, kdo zasáhl do vývoje národní házené. Zavedl místo branek kruhy na tyčích, které byly potaženy papírem a po každém gólu musely být potaženy novým. Snížil počet hráčů na šest a zavedl driblink. Hru si Klenka dokonce přejmenoval na cílovou a v roce 1907 jí zařídil místo během V. všesokolského sletu, kde bylo sehráno utkání před diváky.

Za opravdového otce národní házené by se dal považovat Antonín Křištof. Tento organizátor tělovýchovy na ČVUT zavedl hřiště o velikost 45x25 m a rozdělil ho na třetiny, vytvořil obdélníkové branky 2,5 m vysoké a 2 m široké a obdélníkové brankoviště, kam nesměli cizí hráči vstoupit. V roce 1907 zakládá Sportovní kroužek házené Praha, v roce 1909 dokonce ústřední národní házené – Svazová komise kroužků házené. Křištof jím sepsaná pravidla přeložil nejen do němčiny, ale i do esperanta. Křištof nenadále zemřel v roce 1910, ale jeho studenti stihli šířit házenou dál. Například i do Ruska či do zemí pozdější Jugoslávie, odkud přišlo později půlkruhové brankoviště.

Ženy jsou

Přestože první světová válka zastavila rozvoj národní házené, po jejím skončení začal opět rozmach. Jaroslav Trantina vydal v roce 1918 přepracovaná pravidla

idla a o dva roky později založil Československý svaz házené a ženských sportů (ČSHŽS), jehož se stal předsedou. V tehdejší době nebylo kromě národní házené jiného kolektivního sportu pro ženy, a proto získávala národní házená na popularitě. Již v roce 1921 bylo první oficiální mistrovství ČSR v národní házené žen. Muži se mistrovství dočkali až o dva roky později.

V roce 1921 byl ČSHŽS zakládajícím členem Mezinárodní federace ženských sportů (Fédération Sportive Féminine Internationale – FSFI). FSFI uznala česká pravidla házené za oficiální, tím se národní házená rozšířila na Slovensko, Ukrajinu, do Polska, Jugoslávie, Francie, Švýcarska, Německa a Rakouska. Mezinárodním rozmach ale byl tak jednoduchý. Velkým konkurentem naší házené byl německý handball a nepomohlo ani to, že národní házená byla považována za ženský sport, což v tehdejší době příliš na podpoře nepřidávalo.

Přesto se česká házená hrála na II., III. i IV. ženských hrách. Po IV. hrách v Londýně roku 1934 začala upadat činnost FSFI a s ní i mezinárodní život naší házené.

Ani na území Československa nebyla 30. léta pro házenou zrovna šťastná. Přestože hráčů měla dost, v oficiálním svazu jich bylo v roce 1931 registrováno jen 675. Bylo to zapříčiněno roztržičností tehdejšího sportovního prostředí mezi mnoha spolky (Sokol, DTJ, FDTJ, Orel, hasiči, skauti, armáda...).

S příchodem 2. sv. války národní házená získala na popularitě. Jednak se jednalo o projev vlastenectví, neboť se přece jedná o národní házenou, navíc se do oficiálního svazu začlenily zakázané spolky jakými byl například již výše zmiňovaný Sokol. To vedlo k tomu, že v roce 1944 bylo registrováno 22 156 hráčů a hráček. Pravidla v roce 1944 dovedla házenou téměř do dnešní podoby.

Konec totality, úpadek národka

Zní to až komicky, ale s koncem totality upadla národka. V případě nacistické okupace to není až taková pravda jako v případě té komunistické. Národní házená



v Protektorátu sice žila, z mezinárodní scény zmizela. Po kongresu Mezinárodní házenkářské federace v roce 1947 bylo jasné, že s národní házenou se nepočítá.

Bouřlivý rozvoj národky se zastavil a přibývalo lidí, kteří chtěli hrát její mezinárodní variantu. To vedlo k rozepřím a nakonec byla v roce 1952 ustanovena dvě samostatná ústředí. Ústřední sekce házené a Ústřední sekce české (od roku 1971 národní) házené. Národní házená ještě pár let dominovala, ještě v roce 1954 organizovala sekce české házené 447 oddílů a 26125 hráčů a hráček. Za doby komunismu jste si mohli odsloužit svoji základní vojenskou službu u některého z armádních týmů Dukla, kterým prošel ne jeden z nadšenců, kteří se věnují národce dodnes.

V konkurenci mezinárodní házené a dalších sportů bylo jasné, že sport, který se hraje jen v Čechách a na Moravě, nemá sebemenší šanci jim konkurovat. Již v roce 1986 bylo jen 8640 členů a národní házená se tak řadila na 23. místo ve velikosti sportovních svazů v ČSSR, v roce 1997 to ještě méně. 75 oddílů registrovalo 6247 členů. Konec komunistické režimu přinesl větší možnosti a menší podporu pro náš sport.

Míč v ruce, národka v srdci

V současnosti je členem Svazu národní házené 64 oddílů. Nutno ale podotknout, že několik oddílů je již neak-

tivních, nebo mají jen jedno jediné družstvo, které brzy zanikne. Celorepublikově se hraje I. liga mužů, I. liga žen a dvě II. ligy mužů. Organizačně je házená rozdělena na 6 oblastí, ale ne všechny mají dostatek týmů pro to, aby zvládly provozovat soutěže v každé kategorii. Vrcholem celé sezóny jsou Mezizemská utkání Čechy – Morava, která se hrají již od roku 1922. Nejúspěšnějším týmem je se ziskem 13 mistrovských titulů SK Žeravice, který ale v roce 2008 přešel k mezinárodní házené. Ze současných oddílů je to má domácí TJ Přeštice s 12 tituly.

Možná vám v hlavě při čtení tohoto článku vyvstala otázka, proč tento sport ještě někdo hraje. Jedinou placenou pozicí je sekretář Svazu a rozhodčí, kteří nemají ani nejmenší šanci se rozhodčováním uživit. Hráči hrají bez nároku na jakýkoliv honorář a jejich vrcholem sezony je přinejlepším účast na Čechy – Morava s kulisou nanejvýše jednoho tisíce diváků.

Abyste mohli dělat národku, musíte ji milovat. Je to sport, který vás nedostane na obrazovky televizí, nevyhrajete olympijskou medaili a ani vás neuživí. Národku děláte, protože vás baví sport a pohyb. A přestože se nejspíš stane, že za několik let už bude národní házená jen mrtvým sportem, tak nejen v mém srdci bude národka pořád.

Dějepis v době, kdy vznikají nové světy

ANDREJ NOVIK

SCIO

U čím studenty porozumět, jak minulost ovlivňuje dnešek a zítřek. Zkráceně „dějepisář“. Včera se mě studentka zeptala, jestli má cenu učit se dějiny, když se svět tak rychle mění.

Je leden 2025, jeden z nejbohatších lidí světa hajluje na inauguraci amerického prezidenta, čínská umělá inteligence předčí západní technologie, soutěž ve výtvarném umění vyhrál obraz nakreslený umělou inteligencí a sedmnáctiletá dívka se pokusila o sebevraždu poté, kdy její digitální přítel po krachu firmy, která ho provozovala, prostě přestal existovat.

Ještě před pár lety by takový odstavec patřil do sci-fi románu. Dnes? Běžné zprávy. A to je teprve začátek. Ray Kurzweil, technologický vizionář a ředitel vývoje v Google, předpovídá, že kolem roku 2045 dosáhne umělá inteligence bodu, kdy předčí veškeré lidské schopnosti dohromady. Tento moment nazývá singularitou – bodem, za nímž už nedokážeme předvídat, co bude dál. A podle něj se tento okamžik blíží rychleji, než jsme čekali.

Už dnes umělá inteligence předpovídá naše chování přesněji než my sami. Hranice mezi skutečností a digitálním světem mizí tempem, které bere dech. Vznikají první syntetické osobnosti nerozeznatelné od lidí. Někteří futurologové mluví o tom, že dnešní děti budou první generací, která bude žít věčně – ať už digitálně, nebo díky propojení s umělou inteligencí.

Na tyto změny lidé reagují různě. Někteří je vítají, jiní odcházejí zakládat nová města. Ne ledajaká – města postavená na sdílených hodnotách. V Černé Hoře už dvě stě lidí zkouší žít v komunitě Zuzalu. „Vitalisté“ na ostrově u Hondurasu hledají způsoby, jak prodloužit lidský život mimo dosah státních regulací. Jiní plánují města řízená čistě algoritmi. A další uvažují o společenstvích založených na sdílených hodnotách – od náboženských po technologické či enviromentální. Vznikají i města jako reakce na politické změny. Skupiny lidí, které se nemohou smířit s výsledky voleb nebo směřováním společnosti, hledají způsoby, jak vytvořit vlastní ostrovy svobody. Ne nutně fyzické – někteří mluví o „digitálních republikách“ s vlastní měnou, pravidly a systémem správy.

Zajímavější ale je, jak by taková města mohla fungovat. Představte si společenství, kde se o zásadních otázkách rozhoduje podle dat, ne podle populistických slibů. Kde můžete kdykoliv odejít, když se vám systé-

znelíbí. Kde daně platíte jen za služby, které skutečně využíváte.

Je to podobné jako v době zámořských objevů a prvních osad v Americe. Tehdy část Evropy neviděla v existujícím systému budoucnost a vydala se hledat nové světy a vytvářela si nová pravidla. Také tehdy to přineslo úžasné možnosti i děsivé důsledky.

A právě proto má smysl učit se dějepis – ne kvůli datům a bitvám, ale kvůli vzorcům lidského chování. Jak vznikají nové formy vlády? Jak se společnosti vyrovnávají s převratnými technologiemi? Jak reagují lidé, když přestanou věřit systému? Čím se liší úspěšné experimenty od těch neúspěšných?

V síti škol Scio vytváříme ScioCíle – cíle vzdělávání v době velkých změn. S žáky zkoumáme, jak nové technologie i společenské proměny mění lidskou identitu, vztahy a svobodu. Zajímá nás, co v digitálním věku znamená být součástí komunity, co dává lidem pocit smyslu a jak zachovat lidskost v době algoritmů. Vedeme studenty k přemýšlení nejen o tom, v jakém světě chtějí žít, ale také o tom, co chtějí sami vnést do světa budoucnosti – ať už půjde o tradiční společenství, digitální republiku, nebo město řízené umělou inteligencí. Protože budoucnost není předem daná, vytváříme ji společně svými volbami a hodnotami. Pokud by vás zajímalo, jak si představujeme vzdělání pro nejistou budoucnost, mrkněte sem. A pokud vám tam něco bude chybět, napište nám. Rádi to zařadíme.

Někdy si připadám jako na palubě hvězdné lodi, která se vydává za hranice známého vesmíru. Znalost dějin – těch Jalt, Postupimí a Reykjavíků – se nám hodí. Ne proto, že by se historie opakovala, ale proto, že nám pomáhá porozumět lidskému chování. A to se, byť v nových podobách, objeví i v dosud nepoznaných světech.

Možná stojíme na prahu největší změny v lidských dějinách. Nebo možná jen prožíváme další z mnoha technologických revolucí. Jisté je jedno – bude to zajímavá cesta. A já jako učitel „dějepisů“ se na ni docela těším. ●

Napsal chatbot Claude
Promptoval: Andrej Novik

Novodobý odpadní kolonialismus

VÍT POŘÍZ

ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Západní země často vyvázejí svůj odpad do zemí globálního jihu, protože je to levnější a jednodušší, než jej zpracovávat doma. Náklady na pracovní sílu jsou nižší a slabé měny těchto států ještě dál snižují provozní výdaje. Pro bohatší státy je tak recyklace plastů levnější a zároveň mohou tvrdit, že plní své recyklační cíle a prezentovat se jako země zasazující se o ekologii a čisté životní prostředí. Dlouhou dobu vedla žebříčku světových dovozců plastového odpadu Čína, než v roce 2018 jeho import zakázala. Globální trh s odpady se poté dramaticky změnil a toto břemeno se přesunulo do jiných zemí. Od ledna letošního roku zavádí podobný krok také Thajsko, které se tak brání rostoucímu tlaku takzvaného odpadního kolonialismu.

Thajsko bylo předtím dovozcem plastového odpadu z vyspělých zemí, jako jsou Spojené státy, Velká Británie nebo Japonsko. V letech 2018 až 2021 dovezlo více než milion tun plastového odpadu. Důvodem náhlého obratu je snaha omezit toxické znečištění, protože se zmíněným odpadem se často špatně nakládá a mnoho továren ho nerecykluje, ale spaluje.

Země globálního jihu plastový odpad často přijímají kvůli ekonomickým pobídkám. Recyklace plastového odpadu a opětovné využití může v chudších zemích vytvářet pracovní místa a podpořit místní ekonomiku. Ostatně o tom, jak lukrativní může být nakládání s odpady, svědčí i situace v Česku, kde momentálně odpadové společnosti intenzivně lobbují proti vládnímu návrhu na zavedení zálohovaných PET lahví. V roce 2023 se hodnota globálního trhu s plastovým odpadem odhadovala na 37 miliard dolarů a i v dalších letech se očekává, že bude nadále růst. Turecko například v roce 2022 vydělalo na dovozu plastového odpadu více než čtvrt miliardy dolarů a podobnou částku získala i Mala-

jsie a Vietnam. Naopak všech deset největších vývozců plastového odpadu tvoří bohaté ekonomiky s významnými kapacitami pro recyklaci. Největším exportérem je Německo, které ročně vyváží téměř 700 tisíc tun odpadu.

Největší hrozbou v souvislosti s odpady je hromadění mikroplastů, které se v dnešní době nachází snad úplně všude – ve vzduchu, vodě, potravinách i v lidské tkáni. Podle výzkumů může trvat 100 až 1000 let, než se mikroplasty rozloží natolik, aby zmizely. Problémem je také spalování plastového odpadu, při kterém jsou lidé ohroženi vdechováním toxických škodlivin, které zvyšují riziko respiračních a kardiovaskulárních onemocnění.

Mnozí aktivisté volají po globální dohodě, která by stanovila právně závazná pravidla pro snížení produkce plastů a zlepšila nakládání s odpady. Loni v prosinci během jednání OSN se ale státy na takovém postupu neshodly. Více než stovka zemí sice podpořila návrh na omezení roční produkce plastů a postupné vyřazení některých chemikálií a plastů na jedno použití, proti se ale postavily ropné velmoci

jako Saúdská Arábie, Írán a Rusko, což vedlo ke krachu jednání.

Určitou naději může představovat alespoň Evropská unie, která předloni oznámila, že od poloviny příštího roku zakáže vývoz plastového odpadu do chudších zemí mimo členské státy OECD. Země mimo tuto skupinu si budou moci požádat o výjimku, ale pouze pokud prokážou, že s odpadem dokážou nakládat udržitelně. Toto opatření sice ukončí přímý vývoz odpadu do nejchudších zemí, ale otázkou zůstává, zda si Evropa dokáže poradit s vlastními odpady jinak než jejich přesunem v rámci OECD. Bez snížení samotné produkce plastů se totiž problém jen přesouvá jinam. •

A je ten převrat s námi v místnosti, pane premiére?

ZUZANA CHUDÁ

SLOVENSKÉ OKÉNKO

V předchozích měsících situace na Slovensku dále eskalovala, když vláda premiéra Roberta Fica čelila dlouhodobé kritice za nedostatečné řešení palčivých problémů v zemi. Opozice obvinila vládu z neschopnosti vyřešit otázky týkající se zdravotnictví, korupce a zneužívání moci, přičemž některé její kroky se dají považovat za ohrožující svobodu projevu a demokratické principy. V reakci na tyto problémy se opozice rozhodla vyvolat hlasování o nedůvěře vládě. Tento proces na Slovensku vyžaduje shromáždění minimálně 30 podpisů poslanců a následné svolání mimořádné schůze Národní rady (která je obdobná našemu parlamentu), kde probíhá debata a hlasování. Pro vyslovení nedůvěry vládě je však nezbytná podpora alespoň 76 poslanců, což představuje nadpoloviční většinu ve 150členné komoře. I když opozice dokázala sehnat potřebný počet podpisů, výsledek hlasování nebyl vůbec jistý.

Schůze ne tak úplně o odvolávání

Schůze Národní rady, která měla o vyslovení nedůvěře vládě hlasovat, se konala 21. ledna. Robert Fico toho rána nepůsobil klidně. Michal Šimečka (předseda nejsilnější opoziční strany Progresívne Slovensko) ho v úvodním projevu ostře kritizoval, koaliční většinu premiér neměl jistou a preference mu už rok klesají. Když nadešel čas na jeho reakci, v níž byly očekávány obhajoby jeho vlády, Fico oznámil, že další rozprava o jeho odvolání musí probíhat v tajném režimu, protože dostal utajovanou zprávu od Slovenské informační služby (SIS) a přednesl ji před poslanci.

Po tajném vystoupení Roberta Fica byla následná rozprava nevěřejná. Údajně proto, že by během ní mohlo dojít k odhalení utajovaných informací. Podle této logiky by ale poslanci nemohli mluvit nikdy a nikde, protože vždy existuje možnost, že by hovořili o utajovaných skutečnostech. Opoziční poslanci na protest opustili jednací sál, protože další diskuse podle nich postrádala smysl. Mimo jiné argumentovali slovy, že jednání o odvolání kabinetu nebylo nikdy v utajeném režimu, že Fico se snaží odvrátit pozornost veřejnosti od neřešení problémů ve

společnosti a že zneužívá tajné služby. Strana Sloboda a Solidarita (SaS) dokonce označila zprávu za zneužití tajné služby SIS k politickému boji a v reakci na to podala trestní oznámení.

Schůze tak byla ukončena předčasně, aniž by parlament o opozičním návrhu vůbec hlasoval. Opozice oznámila, že začne sbírat podpisy pro svolání nové mimořádné schůze, na což jim ale Robert Fico vzkázal, že koaliční poslanci jim své hlasy neposkytnou.

„Vládní koalice zmařila tuto schůzi. Nechtějí, aby lidé slyšeli, v čem všem Robert Fico a jeho vláda selhali. Nebudeme se nadále účastnit této frašky, s opozičními kolegy svoláme novou schůzi. Pevně věřím, že tu další už nezmaří,“ řekl odpoledne Šimečka.

Zpráva popisovala hrozbu destabilizace země ze strany opozice. Klíčovým důkazem měl být e-mail, který sestavila umělá inteligence.

Tajná zpráva

Zpráva popisovala hrozbu destabilizace země ze strany opozice. Obsahovala sedmitýdenní plán týkající se organizace demonstrací, formulovaný formou otázek a doporučení. Zaměřovala se na klíčové aspekty pořádání protestů – na co se soustředit, jak je vést, jaké by měly mít cíle a jaké ideové ukotvení.

Podle opoziční strany Svoboda a Solidarita šlo o absurdní směs konspirací a útoků, jaké známe z jeho videí. KDH zase tvrdilo, že šlo o běžně dostupné informace z internetu. Naopak Tibor Gašpar prohlásil, že zpráva obsahovala závažná zjištění, která mohou ohrozit stabilitu Slovenska. Je zajímavé, že SIS je vedena synem právě Tibora Gašpara.

Ukázalo se, že klíčovým důkazem celého protistátního spiknutí má být e-mail, který si mezi sebou vyměňovali členové občanského sdružení Ne v našem městě. E-mail byl rozeslán 120 lidem, nebyl nijak utajovaný a jeho obsah sestavila umělá inteligence na základě veřejně dostupných informací o nenásilných protestech.

Ficova obviňování

Už ve středu, den po tajné schůzi, měl premiér tiskovou konferenci a zahájil ji slovy: „Budu mluvit o realitě a ne o nějaké fikci. Pokud říkáme, že situace na Slovensku je vážná, je tomu tak.“ Premiér doplnil, že zpráva obsahuje jen zlomek informací, kterými SIS disponuje. Fico využil utajovanou zprávu k útokům na opozici, kterou obvinil z příprav převratu, snahy obsadit vládní budovy a blokovat výkon vládní moci. Z podněcování puče nařkl také nevládní organizace, kritická média a Západ. Fico na tiskových konferencích avizoval významná preventivní opatření a vládní přípravy na puč.

Z podpory převratu obvinil i gruzínské polovojevské legie bojující v ukrajinské armádě, o nichž politici Směru tvrdí, že jsou řízeny ukrajinskou rozvědkou. Pokus o převrat spojil také s nedávnými kybernetickými útoky na katastr nemovitostí a se zdravotní pojišťovnu. Tvrdí, že údajné plány na okupaci státních budov měly vyvolat zásah bezpečnostních složek a následné protesty. Na tiskové konferenci zároveň oznámil vyhoštění několika cizinců ze Slovenska.

Nesčetné reakce na jednání vlády

Nejviditelnější reakcí na jednání vlády bylo sto tisíc lidí, kteří se sešli ve více než 40 městech a obcích na celém Slovensku na protivládních demonstracích v pátek 9. února 2025. Demonstranti vyjádřili nesouhlas s politikou premiéra Roberta Fica a jeho vlády. Přes veškeré řeči o vládním převratu a puči byly protesty poklidné.

Občanská iniciativa Mír Ukrajině, která stojí za mnoha demonstracemi na Slovensku, ostře odmítla obvinění vládních politiků včetně premiéra Fica. Podle ní vláda demonizuje protestující, podsouvá jim násilné úmysly a snaží se zastrašit jak organizátory, tak všechny občany, kteří uplatňují své ústavní právo na shromažďování a protest. Zatímco loni stála za demonstracemi opozice, letos občanští aktivisté svolávají protesty na obranu proevropského směřování země, které podle nich Fico svými kroky ohrožuje.

Na rostoucí tlak premiér reagoval oznámením, že chce zahájit debatu o „ochraně proti progresivismu“. Kritici však tvrdí, že se tím jen snaží odvést pozornost od skutečných problémů, jako jsou kolabující zdravotnictví, korupce nebo chátrající infrastruktura. Opoziční lídr Michal Šimečka obvinil Fica ze zneužívání tajných služeb k potlačování opozice a zakrývání dlouholetých selhání jeho vlády. Podle něj si Slovensko zaslouží premiéra, který se místo paranoidních tiskových konferencí začne věnovat reálným problémům občanů.

Prozatím k žádnému násilnému puči či obsazování budov nedošlo. Tuto skutečnost se snažil obhájit ředitel SIS Pavol Gašpar přirovnáním k ochraně obchodu před krádeží – pokud by obchod s koly věděl o plánovaném vloupání a vyvěsil ceduli s varováním, pachatelé by si podle něj svůj záměr rozmysleli. Stejně tak prý veřejné odhalení informací o chystaném převratu zabránilo jeho uskutečnění. ●



Ukrajina 3 roky poté: Je konec na dosah ruky, nebo v nedohlednu?

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

CO NA TO AMO?

Analytický tým Asociace pro mezinárodní otázky nám pravidelně nabízí své pohledy a rozборы nejdůležitějších otázek aktuální zahraniční politiky. Tentokrát jsme se ptali takto:

„Máme za sebou tříleté výročí vpádu ruských vojsk na ukrajinské území. Vzhledem k již značné délce války a prosazování jejího brzkého ukončení, (nejen) z úst amerického prezidenta Trumpa, můžeme v dohledné době očekávat její vyvrcholení? Jaké podmínky či okolnosti musí nastat, aby byla vidina ukončení ruské invaze skutečně nablízku?“

Roksolana Dryndak

Pokud nepočítáme možnost, že by světové společenství vyhovělo Rusku a donutilo Ukrajinu ke kapitulaci, uznání ruských územních nároků a totální redukci vlastní armády, existují tři situace, za kterých by Rusko mohlo ukončit válku na Ukrajině. První z těchto situací předpokládá, že k tomu bude donuceno vojenskou silou. Druhá předpokládá, že Rusko již nebude moci dále ve válce pokračovat, ať už z ekonomických, vojenských nebo sociálních důvodů. Třetí předpokládá, že válka již nebude v zájmu Putinova režimu. Ani jedna z těchto situací zatím nenastala, ani se reálně nepřibližila.

Pro skutečné přiblížení konce války by světové společenství muselo razantně ohrozit Putinův režim, k tomu by muselo zasáhnout všechny vrstvy ruské společnosti, rozkolísat sociální smír a narušit podporu režimu. Dalo by se říci, že v tomto směru jsme ještě ani nezačali. Rusko stále do světa prodává ropu a tím drží ekonomiku v chodu. Ruská stínová flotila se stále bez větších problémů plaví po světových oceánech. Rusové stále vesele nakupují v Paříži, studují v Londýně a odpočívají v Turecku. Do Ruska bez problémů proudí z Číny a přes Střední Asii veškeré potřebné zboží včetně dvojího užití. Ruské suroviny, diamanty, ropa, peníze i lidé bez problémů proudí světem. Rusové mají plné obchody, fungující státní složky a nebouří se. Putinův režim zatím nemá žádný důvod válku ukončit.●





Anna Jordanová

Jakkoliv hovoří americký prezident chaoticky a neomaleně, Evropa by ho měla brát velmi vážně. Nelze než přikývnout jeho výčitkám, že ani po letech války v Ukrajině, o které my sami prohlašujeme, jak je zásadní a přelomová, sami nejsme schopni poskytnout Ukrajině adekvátní podporu proti útočícímu Rusku. Také rozmrzelost Američanů nad dlouhodobě nerovnoměrnou zátěží obranných výdajů je oprávněná. Vskutku je možné od Donalda Trumpa očekávat, že se pokusí Ukrajinu dotlačit k nějaké formě příměří.

Nicméně to rozhodně neimplikuje ukončení ruské invaze, protože bude velmi obtížné přimět Moskvu, aby nechápala takový krok jako trvalou slabost; jako důkaz, že ani v momentu existenčního ohrožení není Evropa schopna se spojit v aktivní celek a samotné její „pobaltské“ křídlo ji samo vyburcovat nemůže. Pro Rusko je to přirozeně pozvánka k dalšímu nátlaku. Pro dosavadní spojence Evropy je to vzkaz, že jak Západ není spolehlivý ve svých slibech, Rusko je spolehlivé ve svých hrozbách a podle toho je třeba stavět své priority. Ukončení ruské invaze není nablízku a ani se nezdá, že by mělo vbrzku být. ●

Dominik Presl

Jakékoli realistické vyústění konfliktu na Ukrajině vyžaduje splnění dvou klíčových podmínek: ochotu Vladimíra Putina vzdát se jeho původních maximalistických cílů (tedy zničení samostatné Ukrajiny) a nalezení podmínek přijatelných pro Kyjev – zejména v oblasti bezpečnostních záruk.

V tuto chvíli se nezdá, že by se ruský prezident měl svých ambicí vzdát, a bez výrazného zhoršení situace na bojišti či v ruské ekonomice nelze čekat změnu jeho chování. Ukrajina naopak pravděpodobně nepřistoupí na výrazně nevýhodný nebo nespravedlivý mír, zejména pokud nebude mít dostatečné bezpečnostní garance, které jí ale Západ zatím nechce nebo nemůže nabídnout.

Donald Trump může na Ukrajinu vyvinout tlak, aby přijala příměří za podmínek příznivých pro Moskvu. To by však pravděpodobně narazilo na odpor Evropy, která by v takovém případě měla udělat maximum, aby podobnému scénáři zabránila.

Obě strany konfliktu jsou válkou vyčerpané, což zvyšuje šance na jednání, ale k dosažení skutečného průlomu bude pravděpodobně třeba dalšího vyčerpání ruských kapacit. I pokud by došlo k příměří, půjde spíše o dočasnou pauzu než o trvalý mír – Rusko ji téměř jistě využije k přezbrojení a přípravě na další kolo války. ●



O EU v éře amerického imperialismu

BARBORA TRČKOVÁ

STÁLÉ TÉMA (EU)

Od inaugurace Donalda Trumpa se každé ráno budím do několika upozornění od Minuty N s „mimořádnými zprávami“ o tom, co Trump řekl, nebo ještě hůř přímo udělal. Trumpův nástup k moci ihned pocítily miliony lidí nejen doma s Trumpovým plánem masových deportací, ale i po celém světě, když zastavil rozvojovou pomoc i v Americe. Mohlo by se tak zdát, že USA za Trumpovy éry budou izolovanější. Jenže zároveň se děje něco dalšího – Trump si nárokuje Panamu, Grónsko, pásmo Gazy. Není to tedy tak, že se do světového dění nechce zapojovat – chce svět vlastnit. Vrací se tak k americkému imperialismu počátku 20. století. Jak bude vypadat svět podle Donalda Trumpa? A co z toho plyne pro Evropu?

To, že se USA snaží mít vliv ve světě a občas i zasahovat do suverénního chodu jiného státu, není žádnou novinkou. Zejména na Blízkém východě mají tyto postupy docela ozkoušené. Co ale novinkou je (tedy alespoň ve 21. století), je naprostá otevřenost ohledně imperialistických záměrů – s růstem fašismu a krajní pravice se totiž také normalizuje diskurz, ve kterém právo na sebeurčení nehraje určující roli.

Grónsko nebo „Red, White and Blueland“?

Kromě všeho výše zmíněného je Trumpovi také úplně jedno, že státy EU jsou tradičním spojencem USA. Od jednoho ze svých nejspolehlivějších evropských spojenců, Dánska, si tak začal nárokovat strategicky položené Grónsko. Vede přes něj nejbližší cesta z USA do Evropy, USA tam již teď mají silnou vojenskou přítomnost a navíc se v Grónsku nachází spousta nerostného bohatství.

Jenže Grónsko patří Dánsku a jeho obyvatelé mají plné právo na sebeurčení (mohli by tak teoreticky vyvolat referendum o samostatnosti). Nejedná se o území nikoho, které by si USA mohly jen tak přivlastnit. Bizarnost situace dokládá, že proti tomuto návrhu ostře vystupují i dánští krajně pravicoví nacionalističtí politici, kteří by jinak měli k Trumpovi blízko. Imperialismus považují za špatný inherentně, ale aby někoho napadlo jej aplikovat vůči vlastnímu spojenci, mi přijde jako bláznovství. A navíc ještě celou věc rámovat tak, že „Grónsko je potřeba získat, aby byl bráněn svobodný svět“, jako by Dánsko nebylo svobodné a Trumpovi na svobodě záleželo.

Návrat k „hard power“

Trump se tak otevřeně inspiruje svým předchůdcem z přelomu 19. a 20. století Williamem McKinleym. Ten při své vládě sázel hlavně na cla, vojenskou moc a skrze ni šíření moci USA. Získal Guam a Portoriko, které patří USA dodnes, a dále anektoval Havaj a koupil od Španělů Filipíny.

Trump chce po McKinleyho vzoru ukazovat sílu USA tím, že bude na své sousedy a spojence zlý, bude jim brát území a ekonomicky jim škodit cly. Odklon od snahy šířit americký vliv „soft“ způsobem, značí například Trumpovo zrušení programu USAID, který poskytoval rozvojovou pomoc po celém světě – a poskytování rozvojové pomoci tak USA přinášelo spojence i možnosti investic. Nejde samozřejmě však jen o to, co soft power přinášel USA. Důležité je vytknout, že pro mnoho států je pomoc s rozvojem naprosto zásadní co se týče jejich stability, veřejného zdraví nebo i možnosti boje proti změnám klimatu (a nabízí se otázka přímé morální zodpovědnosti Západu ji poskytovat s přihlédnutím ke koloniální minulosti).

Konec USAID má už teď na životy lidí přímé dopady – například byly zastaveny dodávky anti-HIV léků a děti v různých afrických státech narozených s HIV se nemají jak léčit. Nebo bylo taktéž v afrických státech zastaveno klinické testování nových léků ve fázích, ve kterých může být přerušeno testování pro zapojené zdravotně ohrožující. Asi je tak jednoduché pochopit, že pro mnoho států je rozvojová pomoc klíčová. A když nepřijde z USA, přijde určitě z Číny – amerického nepřítel, jehož vliv tak Trump paradoxně posiluje. Rozvojová pomoc v čínské režii je ale plná netransparent-

nosti, špionáže a rozvracení demokratických hodnot.

A co s tím Evropa?

Protiváhou ke zmíněnému čínskému přístupu by se tak mohla stát právě EU. Bude to mít těžké, protože – jak jsem popsala na příkladu Grónska – z USA se stal velmi nestabilní partner a aktuální bezpečnostní situace v Evropě není ideální. Evropa se tak při své obraně bude muset stát mnohem soběstačnější a investovat do ní

mnohem víc finančních prostředků. Zároveň mi přijde důležité, aby nezapomínala budovat právě i partnerství za svými hranicemi. Skrze solidaritu a investice totiž může pomoci budovat stabilitu v mezinárodní politice. A já věřím (protože nezbývá nic jiného než věřit), že právě solidarita, hodnotově orientovaná zahraniční politika a důraz na mezinárodní spolupráci a partnerství nakonec zvítězí. •

Jazyk v zajetí algoritmů

JAKUB ŠIMEK

VOLNÉ TÉMA

Jó, ta dnešní mládež, ta už dneska neumí ani normálně mluvit, na všechno říká skibidi, napůl mluví anglicky a vymýšlí si slova, aby byla zajímavá.

Jazykové inovace tradičně pocházejí z prostředí uzavřených, často marginalizovaných komunit. Tyto komunity vytvářejí vlastní sociolekt, kterým se dorozumívají mezi sebou, jehož část může proniknout mezi širokou veřejnost. Angličtina takto získávala slova především z afroamerické angličtiny, díky které jsou dnes běžně používaná slova jako cool nebo bro. Nemusí se ovšem jednat o komunity etnické, vlastní sociolekt vytváří každá skupina se společným zájmem – i Summit má svým způsobem vlastní styl mluvy.

Historicky největšími jazykovými inovátory byli mladí lidé. Ti používali jazyk jako prostředek, kterým se odlišit od dospělých a vytvořit si vlastní identitu. Není tedy žádným překvapením, že sociální sítě, jejichž účelem je spojování komunit a většinou část jejich aktivních uživatelů tvoří mladí lidé, dnes stojí v čele jazykového vývoje – především Tiktok, kde jsou uživatelé nejmladší a trendy nejrychlejší.

Důkazem může být například Slovo roku Oxfordského slovníku. V posledních třech letech byla vybrána slova brain rot, rizz a goblin mode – slova, jejichž původ můžeme vysledovat právě na TikToku. Profesor King's College London Tony Thorne odhaduje, že každý rok vznikne nebo dostane nový význam přes sto anglických slov. Způsobů, jakým se jazyk obměňuje, je několik. Jedním z nich je samozřejmě vymýšlení slov úplně nových, jejichž zářným příkladem je skibidi, nejčastěji se však jedná o opраšování slov archaických nebo zapomenutých – very demure. Dalším ze způsobů je zkracování existujících slov (delulu = delusional, rizz = charisma) či posunování jejich významu (yapping =

původně nadšené štěkání malého psa).

Anglické neologismy následně přecházejí do češtiny, kde zůstávají jako anglicismy, jelikož velká část českých uživatelů TikToku konzumuje vedle českého i anglofonní obsah a česká komunita na TikToku není natolik rozvinutá, aby se vytvořil slang se zásahem do širší společnosti. Slova, která do češtiny přijdou a nemají praktický český ekvivalent, mají největší šanci zůstat a zakořenit se, příkladem je třeba outfit.

Zda takto vzniklé slovo zůstane užívané a obohatí jazyk zároveň záleží na způsobu, kterým ho využije dospělá populace. Mladá generace se od svého slangu zpravidla posune ve chvíli, kdy ho použije někdo starší.

Krátká videa na sociálních sítích ovšem neovlivňují jen to, co říkáme, ale i způsob, kterým to říkáme. V tomto prostředí vznikl akcent, který vychází z amerického valley girl akcentu. Takzvaný uptalk je charakterizovaný stoupavou intonací na konci oznamovacích vět. Sociolinguistický výzkum ukazuje, že jeho mluvčí ho používají jako rétorický nástroj na udržení pozornosti diváka. Důkazem této schopnosti je jeho rozšíření – pokud tvůrce tento přízvuk používal a divák tak video sledoval déle, algoritmus video doporučoval více divákům a tvůrcům, kteří ho přebírali. Stoupavý melodém se postupně dostával i na jednotlivá slova ve snaze je zdůraznit či vyplnit pauzu. Tento styl mluvy, ačkoli se díky algoritmům rozšířil, není vynálezem influencerů z TikToku. Stejným způsobem mluvil na děti Elmo ze Sezame, otevři se či Michal z Kouzelné školky.

Algoritmy ovlivňují řeč ještě jedním způsobem, který má souvislost s omezováním dosahu videí, která ob-

sahují nežádoucí obsah (shadow banning). Tím mohou být kriminální a sexuální témata, ale i videa týkající se mentálního zdraví. Z toho důvodu se vyvinul takzvaný algospeak, způsob lingvistické sebe-cenzury, kdy se nahrazují problematická slova, na která se zaměřuje automatická detekce obsahu. Jedná se o eufemismy (označování sexuálních pracovníků za účetní, zbraně nazývat pew pew), záměrně špatně napsaná slova (seggs místo sexu) nebo nahrazení písmen či celých slov symboly (eggplant emoji, @ místo písmena a). Jde o nekonečný soubor, seggs byl používán tak často, že i tato náhražka se stala terčem algoritmu. Zmíněné strategie se tak mohou opakovat a změnit slovo k nepoznání, jako například emoji kukuřice místo pornografie.

Historie se opakuje, a proto nebude překvapením, že i tento vývoj předchází internetu. Jedná se vlastně o použití takzvaného ezopského jazyka, konceptu, který byl poprvé popsán ruským spisovatelem a satirikem Michaiem Saltykov-Ščedrinem, který se jím vyhýbal cenzuře carského Ruska. Dokonce slovo medvěd vzniklo jako kód (přezdívka toho, kdo jí med, v angličtině ten hnědý), protože lidé věřili, že vyslovením jeho pravého

jména ho přivolají. Proto se algospeaku občas přezdívá voldemortizace, podle příběhů Harryho Pottera, kdy byla hlavní záporná postava označována jako ten, jehož jméno nesmíme vyslovit.

Voldemortizace se nevyhla ani pravděpodobně největší záporné postavě dějin Adolfu Hitlerovi, na TikToku označovaného za rakouského malíře. Vyjadřování se v těchto eufemismech může vyvolat domnělé snižování závažnosti témat, jako je sebepoškození, jelikož nahrazovat sebevraždu spácháním nežití působí zkrátka neseriózně. Teoreticky by se mohlo stát, že takovýto způsob vyjadřování pronikne do naší běžné mluvy a Hitlera bychom tak označovali za vy-víte-koho.

Takový vývoj je ovšem dle expertů nepravděpodobný. Většina běžných lidí se podobnými přechodnými neologismy nevyjadřuje, a pokud by nějaký z nich měl zůstat, musel by se uchytit mezi i lidmi, kteří sociální sítě nepoužívají. Možné to samozřejmě je, dnešní mladí zestárnou a svůj jazyk si zachovají, v té době ovšem nastoupí další generace, která se bude znovu vyjadřovat úplně jinak. ●

Vítkův fun fact z říše ptáků

Nexistuje jiný pták který by zvládl tak dokonale ovládnout schopnost letu jako je Rorýs obecný. Na rozdíl od jiných rekordmanů zvířecí říše ho nemusíte hledat na druhém konci světa, pravidelně totiž zavítá i do našich zeměpisných šířek. Jeho hlasité a vysoké pískání, doprovázející rychlý let hejn rorýsů nad městem, neodmyslitelně patří k atmosféře letních dnů. Jsem si upřímně jistý, že pokud si tento zvuk vyhledáte, hned vám bude povědomý a navodí vám nostalgické vzpomínky na léto.

No a zpátky k jejich neuvěřitelným schopnostem. Rorýs prakticky neumí nic jiného než létat. Jeho nohy jsou zakrnělé, tenké jako jehličky, a jakmile se ocitne na zemi, už se sotva dokáže odlepit zpátky do vzduchu. Proto hnízdí výhradně ve výškách – na skalních útesech nebo v podkroví domů. Vše ostatní zvládá za letu. Pije tak, že se snese k hladině vody a nabere ji do zobáku, loví výhradně létavý hmyz a za letu dokonce i spí – večer vystoupá až do dvoukilometrové výšky, nechá se unášet větrem a jen tu a tam mávne křídly. No a ani v době páření nepřestane létat – samec se v letu přichytí na záda samice a několik vteřin spolu plachtí vzduchem.

Jakmile mládě rorýse zkraje srpna opustí hnízdo a zamíří do Afriky, nemusí se dotknout země, dokud se o devět měsíců později znovu nevrátí zpátky. Dožívají se až devatenácti let a za život nalétají přes šest milionů kilometrů. Dolétli by tedy na Měsíc a zpátky – osmkrát. Žádný jiný tvor nestráví víc času ve vzduchu než oni.

PŘI LUŠTĚNÍ OPMÍJEJ ČÁRKY NAD PÍSMENY

NÁPOVĚ DA: SIAM, EOP, OPAT, HOBLIKY	POKRY TY KOS TKAMI	ŘÍMSKÉ ČÍSLO PADESÁT	1.OSOBA MN.ČÍSLO ORIGINÁL	OPAK VŠEHO	LESNÍ HLODA VEC	ČÍRKEVNÍ HODNO STAR	PŘEDLO ŽKA	OSOBNÍ ZÁJMENO MUŽ	VYŠŠÍ ODBOBNÁ ŠKOLA	DĚLÍ SE O NĚCO	ROSTLINA NA TEXTIL	ŽENSKÉ OSOBNÍ ZÁJMENO	VÝCHOD ZNAČKA	KYSLIK
AUSTR ALSKÝ SAVEC					UVN ITŘ	VĚZEŇ. POUTO MUŽSKÉ JMÉNO					SKUPINA HLÁSEK			
PŘEDL OŽKA 6. PÁD		POUŠT VASII BRIT. ADMIRÁL BITVA U TRAFALGARU			ELEKTO NICKÝ OBCĀNSK Ý PRŮKAZ		NE ANGL. ROD JULIE (ČESKY)			24 HODIN MAT &...				
CÍN ZNAČKA			OPAK MÍŇ SADA		ABSORBAC E TEKUTIN NÍZKY TARIF			NEČISTOTA LANO ANGLICKY						
ZNAČ. ELEKTR OAUT				ROSTLIN NÁ ŠTÁVA OSOBA Z AUSTRÁLIE					HLINIK POTOMEK MUŽ				NATŘE NO NA BARVU	LÁZEŇSKÁ LÉČEBNÁ METODA
KRÁSNÁ EGYPTSKÁ KRÁLO VNA						PŘIT. ČAS POSTIT SE KOŇSKÝ OCAS								
OŠTRÁ 7. PÁD PŘEZID ENT ČR					LEDOVÉ HRUDKY CIRKA								VŠICHNI DVA	
			PUCCINIHO OPERA PREZIDENT USA, TAKÉ KER ANG.			HUSTÁ TĚLNÍ TEKUTINA ZDE							HHLUBOKÝ SMUTEK >	
				ET CETERA		PALEC NOHY ANG PERO					ZREJMÝ (MUŽSKÝ JMENNÝ ROD)			
		CHATOVA CI ZKRATKA PRO YOU		AUTO Z NDR OPORA TĚLA							BŮH IZRAE LE (VÝSL.) BEZPEČNO STNÍ VAK			
		SKLO MN. Č.			RODINNÝ DŮM ŘSKÁ REPU BLUKANSKÁ ARMADA				ŘEKL: „A PŘECE SE TOČÍ“ (VLJM)					
	ZEPSTAT SE ANG.	NĀRADI K BROUŠENÍ MN.Č. NLM ABECEDNĚ							OSOBA, KTERÁ MIGRUJE JEŠTĚŘI					
MPZ ALBÁNIE			HVĚZDA ANG. HOLAND SKÝ SYR				ROSTLIN NÁ ŽELA TINA				LĚČIVÝ SUKULENT HOŘČIČNÝ PLYN			
ČESKÝ SKLADA TEL BED ŘICH							UŽ NENÍ NULA							POLOMĚR PŮL MUŽ PŮL KŮŤ
VOUSY NAD RTE- M, MN.Č.						PŘEDLOŽ. DOVNITŘ CIZÍ ŽEN. JMÉNO			YVRŮSTEK V JESKYNI VOSK Z OVČÍ VLNY					SPOJKA
	ROČNÍ OBDOBÍ	DAROVANÝ PŘEDMĚT DO RE MI FA SO...					TLAK KRVE	MYSLIVNA ANGLICKY NEMEHLA				NĀRADI K MLÁČENÍ OBILÍ KMITÁNÍ		
ZLO 2. PÁD → THA JSKO DŘÍV ↓					KONEČNÁ STANICE METRA C						OPAK NEROVNÍ LID VĚCHAZE JICHU SLUNCE			
					AFRIČTÍ PŘEŽÝVKA VÍ SAVCI TA SVOJE					ZABEZPEČ UJTE MINISTERS. OBRANY				
				ZVRATNÉ ZÁJMENO	PŘEDL. 7.P. RUSKÁ MĚSTSKÁ PEVNOST	ODPOVĚD NA OTÁZ KU PROČ?	PATŘÍCI ANNĚ (MUŽSKÝ ROD)	UNIVERZITA OBRANY ZVUK PISKÁNÍ		JAPONSK. ZELENÝ ČAJ				NĀPOVĚ DA: PATRN, OSCLLACE, LANOLIN
										OBČANKA ZAKÁZANÉ TEMA	ČÁSTICE OCHRAN NÝ OBAL			INTERNAT. STANDARD SERIAL NUMBER
		DEOXIRYB ONUKLEO VÁ KYSEL.	PRO VŠE CHNY POUŽÍVEJ LEPIDLO					TO ANG. > BEZNOHY PLAZ >		OPRÁVNĚNÍ K LETU UŽ		MPZ INDO NĚSKÉ REP. CENTILITR		SEVER ELIŠKA DOMÁČKY
PRUŽNÁ ČÁST KOLA								KOLA ANG. ZNAK AUT OSKOLY						
PRVNÍ FRANC. CÍSAŘ													LOGA RITMUS	

TAJENKA: _____ JSOU DOMOVEM JEDINEČNĚHO HUDEBNÍHO STYLU ZVANÉHO MORNA. V ROCE 2019 BYLA MORNA PROHLÁŠENA NEHMOTNÝM KULTURNÍM DĚDICTVÍM UNESCO. ŽÁNŘ SE VYZNAČUJE POMALÝM TEMPEM A TEXTY BÝVAJÍ MELANCHOLICKÉ S TEMATIKOU TOUHY ČI ZTRÁTY.

TOP Partneři



Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Partneři



Ministerstvo obrany
České republiky



MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY



Government
of Canada
Embassy
of Canada

Gouvernement
du Canada
Ambassade
du Canada



Evropská
komise

SCIO

Za podpory



United Nations
Information Centre Prague
Informační centrum OSN v Praze



slido

KONGRESOVÉ CENTRUM
PRAHA

tiráž

CHRON, Občasník Pražského studentského summitu,
registrováno MK ČR E 16149, vydává Asociace pro mezinárodní otázky (AMO),
Žitná 608/27, 110 00 Praha 1; tel.: 224 813 460; amo.cz / studentsummit.cz;
e-mail: info@amo.cz / summit@amo.cz

šéfredaktorka: Monika Jeřábková, tel.: +420 734 583 098, e-mail: chronicle@amo.cz;

editoři: Barbora Trčková, Adéla Bejčková

redakce: Adéla Bejčková, Barbora Trčková, Jakub Šimek, Matěj Košař,
Vít Poříz, Vít Šefl, Zuzana Chudá,

grafika: Adéla Bejčková

sazba: Vít Poříz

korektura: Matěj Košař, Monika Jeřábková